

РОЗДІЛ II. МОРСЬКИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Бабаченко М.В.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри
менеджменту та економіки морського транспорту
Національного університету «Одеська морська академія»*

ПОТЕНЦІАЛ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Забезпечення належного для здійснення стабільного розвитку підприємств рівня цінової конкурентоспроможності потребує здійснення постійних зрушень в напрямі раціоналізації використання ресурсів процесу виробництва, зокрема, енергетичних. При цьому саме енергетичний потенціал відіграє найважливішу роль в підвищенні економічної ефективності виробництва продукції, наданні послуг та є функціональною складовою виробничого та ресурсного потенціалів.

Енергетичні ресурси є складовою частиною виробничого потенціалу, й їх вартість ураховується під час визначення загального виробничого потенціалу підприємств. Згідно з діючими класифікаціями, енергетичні ресурси не виділяють окремо, а включають до складу природних або матеріальних ресурсів підприємства залежно від того, в якому вигляді вони надходять на підприємство та з якою метою використовуються. Враховуючи важливість енергетичних ресурсів для забезпечення виробничого процесу та функціонування підприємства загалом та їх особливе місце, яке вони займають у системі управління, ці ресурси доцільно розглядати окремо як специфічний вид виробничих ресурсів підприємства. У вітчизняній літературі та чинних законодавчих актах України щодо питань використання енергоресурсів спостерігаються відмінні точки зору на трактування основних понять у сфері енергетичних ресурсів, їх складу та класифікації. Зокрема, певна невизначеність та плутанина спостерігається у використанні понять «енергетичні ресурси» та «паливно-енергетичні ресурси». У вітчизняній науковій літературі частіше використовується термін «паливно-енергетичні ресурси», який закріплений у Законі України «Про енергозбереження»: «Паливно-енергетичні ресурси – це сукупність усіх природних і перетворених видів палива та енергії, які використовуються в національному господарстві» [1, ст. 1]. Термін «енергетичні ресурси», не маючи чіткого законодавчого визначення, також використовується. Аналіз зарубіжних джерел свідчить про використання терміну «енергетичні ресурси» (energy resources), а не «паливно-енергетичні ресурси» (fuel and energy resources) [2, с. 529]. Якщо детальніше

проаналізувати, то можна дійти висновку що поняття «енергетичні ресурси» ширше за «паливно-енергетичні», тому що для виробництва енергії використовуються не лише різні види палива, зокрема такі як вугілля, нафта, газ, а й такі енергетичні ресурси, як енергія вітру, води, сонця, хвиль тощо. Коректнішим та лаконічнішим є термін «енергетичні ресурси», який охоплює всі існуючі види джерел енергії. Пропонуємо таке визначення цього поняття: енергетичні ресурси – це природні ресурси та продукти їх переробки, які використовуються у виробництві різних видів енергії, придатної для практичного застосування. У підприємницькій діяльності енергетичні ресурси є сукупністю всіх первинних, вторинних джерел та видів енергії, які використовуються в процесі виробництва продукції та/або наданні послуг, а також для задоволення комунально-побутових потреб.

Міжнародна Морська Організація прийняла Резолюцію МЕРС.282 (70) 28 жовтня 2016 з поправками до глави 4 Додатка VI МАРПОЛ, які містять нове Правило 22А щодо відомостей по витраті палива і нові додатки, що охоплюють дані для надання до розгляду Базою Даних ІМО по витраті палива. Комітет із захисту морського середовища Міжнародної морської організації прийняв поправки до Додатку VI «Правила запобігання забруднення повітряного середовища з суден» до Конвенції МАРПОЛ, які вступили в силу 01.03.2018. Поправками передбачено наступне. Починаючи з 2019 календарного року, всі судна валовою місткістю 5.000 і більше тонн (незалежно від того, знаходиться судно в плаванні чи ні) повинні збирати дані за цей і кожен наступний календарний рік про: витраті палива в тоннах (з розбивкою за видами); пройдену відстань щодо землі; часу в дорозі. По закінченню кожного календарного року ці дані повинні агрегуватися. Протягом трьох місяців після закінчення кожного календарного року судно має надати своїй адміністрації (під адміністрацією розуміється Уряд) або уповноваженій адміністрацією організації агреговані дані про витрату палива за затвердженою формою.

У разі передачі судна від однієї адміністрації іншій або від однієї компанії до іншої це судно повинне в день завершення передачі або в інший по можливості максимально наближений до нього день надати дані про витрату палива за минулий період календарного року. Дані повинні бути перевірені адміністрацією або уповноваженою організацією відповідно до процедур, встановлених адміністрацією, з урахуванням посібників, які повинні бути розроблені ІМО. За результатами перевірки невідкладно, але не пізніше 5 місяців з початку календарного року, судну видається Акт про відповідність, що стосується витрати палива. Акт про відповідність складається за формою, наведеною в резолюції МЕРС.278 (70), і повинен бути оформлений, щонайменше, англійською, французькою або іспанською мовами. Акт про

відповідність дійсний протягом календарного року, в якому він виданий, і протягом перших п'яти місяців наступного календарного року. Акти про відповідність повинні зберігатися на судні протягом терміну їх дії. Наявність на судні Акта про відповідність контролюється державами порту.

Адміністрація повинна забезпечити передачу даних про витрату судами палива, пройдену судами відстань і час в дорозі в базу даних ІМО не пізніше ніж через один місяць після видачі цим судам актів про відповідність. Також Адміністрація повинна забезпечити, щоб до початку першого звітного періоду судна (для діючих судів до 31.12.2018 включно) на суднах План управління енергетичною ефективністю відповідав вимогам по збору даних про витрату палива і забезпечував наявність відповідних методологій і процедур до початку першого звітного періоду судна. Підтвердження відповідності вимогам повинно надаватися судну і зберігатися на борту.

На підставі цих поправок можна зробити наступні висновки: Судна з тоннажем 5000 і більше тонн зобов'язані збирати дані по витраті палива і роботі транспортного засобу з 2019, згідно з методикою, викладеною в Плані управління енергоефективністю судна (SEEMP), і надавати до розгляду відповідні щорічні звіти адміністрації; нове Керівництво 2016 року для Розробки Плану управління енергоефективністю судна (SEEMP) було прийнято Резолюцією МЕРС.282 (70), якому передувало Керівництво 2012 року; Плани управління енергоефективністю судна (SEEMP) були переглянуті і оновлені до 2019 року; сумарні дані по витраті палива повинні бути надані в звіті в кінці кожного календарного року; Після перевірки наданих даних адміністрація видає судам документ про відповідність відносно витрати палива; адміністрація надає зібрані дані для розгляду бази даних ІМО по витраті палива для анонімної публікації. Судновласникам і операторам необхідно використовувати шляхи збору даних по витраті палива, які підходять для кожного окремого судна і переглядати Плани управління енергоефективністю судна, щоб вже включитися в цей процес.

Також можна виділити оперативні методи підвищення енергоефективності використання суден: управління процесом роботи; зниження швидкості і оптимізація маршруту; маршрутизація погодних умов; технічне обслуговування та моніторинг стану судна; стан корпусу і його прибирання, стан і настройка двигуна; очищення (полірування) пропелера; переналадження парогенераторної установки; додаткове управління навантаженнями; зниження електричного навантаження; навчання персоналу і екіпажу. Маршрутизація погодних умов дозволяє: підвищити безпеку судна шляхом уникнення екстремальних і несприятливих морських умов; уникнути зустрічних вітрів і